

**Bureauonderzoek en Inventariserend
Veldonderzoek, verkennende fase
Hollestraat 3 te Someren
Gemeente Someren**

KSP Archeologie

Colofon

Datum	: 13 april 2018
Versie	: 1.1 definitief
Status	: Beoordeeld door bevoegde overheid
KSP Rapport	: 17133
Auteur	: E.A. Schorn (senior KNA Prospector)
In opdracht van	: Fam. Van Santvoort
ISSN	: 2542-7490
Foto's en afbeeldingen	: KSP Archeologie
Beheer en plaats documentatie	: KSP Archeologie te Duiven
Autorisatie	: E.A. Schorn (senior KNA Prospector)

SM Kaeman

KSP Archeologie

KSP Archeologie
Vleugelstraat 15
6922 JM Duiven

www.ksparcheologie.nl
info@ksparcheologie.nl
06 43 65 63 85/87

Disclaimer

Niets uit deze uitgave mag worden veeleenvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder bronvermelding.

KSP Archeologie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit onderhavig onderzoek of de gegeven adviezen.

KSP Archeologie beschikt over het Procescertificaat Archeologie dat is verleend op basis van de beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 voor protocol 4002 'bureauonderzoek'. Wanneer de certificatie-eisen strijdig zijn met de eisen van de bevoegde overheid, dan gaat KSP Archeologie uit van de eisen van de bevoegde overheid omdat die sanctioneerbaar zijn.

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
1 Inleiding	6
1.1 Onderzoekskader	6
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	6
1.3 Overheidsbeleid	6
1.4 Toekomstige situatie	6
1.5 Onderzoeksdoel en vraagstellingen	7
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Huidige situatie	9
2.2 Historische situatie en mogelijke verstoringen	10
2.3 Beschrijving van archeologische gegevens	13
2.4 Beschrijving van de ondergrondse bouwhistorische waarden	16
2.5 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens	16
2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting	19
2.7 Conclusie en advies	21
3 Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase	22
3.1 Werkwijze	22
3.2 Beschrijving en interpretatie van de boorgegevens	22
3.3 Archeologische indicatoren	22
3.4 Toetsing van de archeologische verwachting	23
4 Conclusie en advies	24
4.1 Conclusie	24
4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen	24
4.3 Selectieadvies	25
Literatuur	27

Bijlage 1	Archeologische gegevens
Bijlage 2	Geomorfologische kaart
Bijlage 3	Bodemkaart
Bijlage 4	Boorpuntenkaart
Bijlage 5	Boorbeschrijving
Bijlage 6	Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Lijst van afbeeldingen

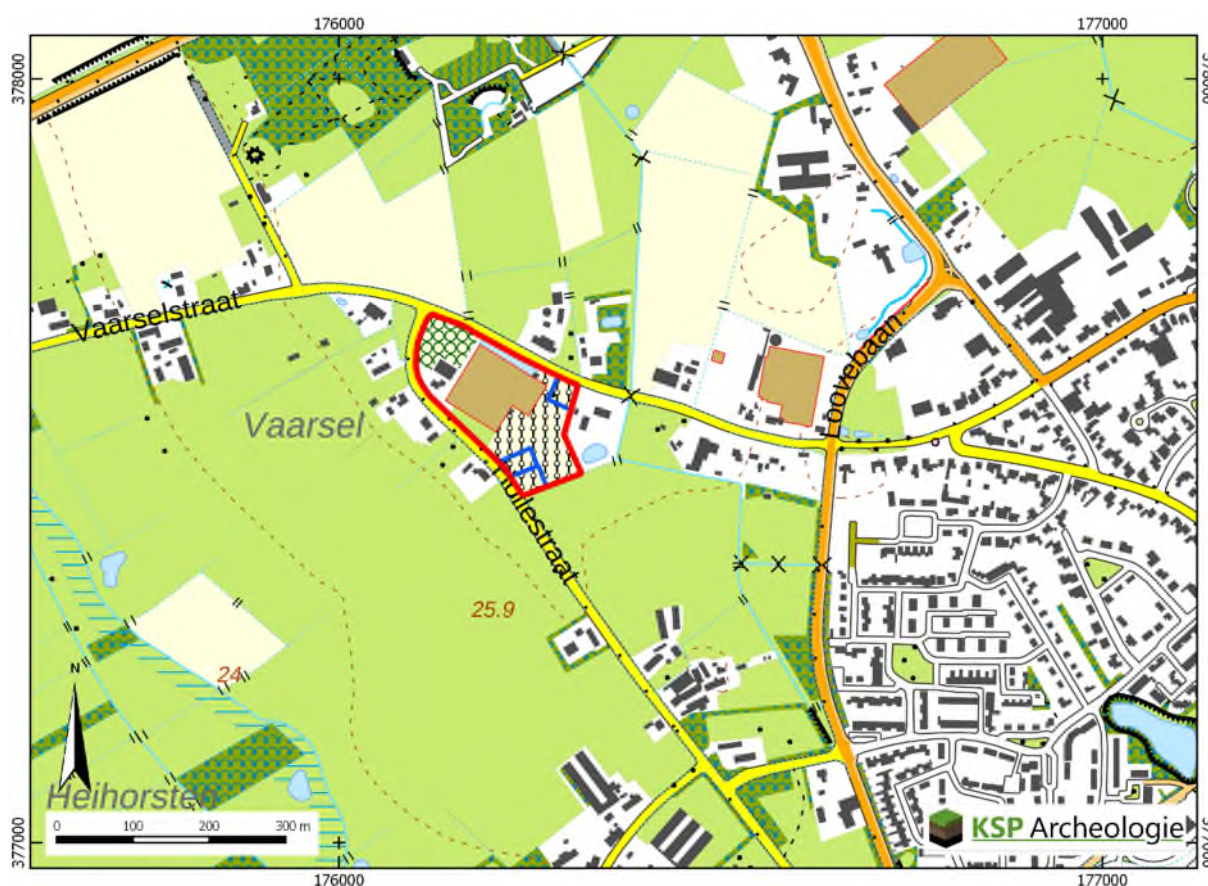
Figuur 1: Het plangebied (rode kader) en de daarbinnen gelegen onderzoekslocaties (blauwe kaders) op de topografische kaart schaal 1:25.000 (bron: Kadaster).	4
Figuur 2: Toekomstige situatie binnen het plangebied met in groen aangegeven de bouwkavels (bron: opdrachtgever).	7
Figuur 3: Bestaande situatie binnen het plangebied.	9
Figuur 4: Het plangebied op de kadastrale minuut uit het begin van de 19 ^e eeuw (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).	12
Figuur 5: Het plangebied op de kaart uit 1901, Bonneblad (bron: www.topotijdreis.nl).	12
Figuur 6: Het plangebied op de archeologische waarden- en verwachtingenkaart van de gemeente Someren (Berkvens 2015).	16
Figuur 7: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).	18
Figuur 8: Gespecificeerde archeologische verwachtingskaart.	25

Lijst van tabellen

Tabel 1: Overzicht van de AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties binnen een straal van 500 m rondom het plangebied (bron: archis.cultureelerfgoed.nl, tenzij anders vermeld).	15
Tabel 2: Archeologische verwachting per periode voor het plangebied.	19

Administratieve gegevens

KSP Projectnummer	: 17133
Opdrachtgever	: Fam. Van Santvoort
Uitvoerder/projectleider	: KSP Archeologie, E.A. Schorn (senior KNA Prospector)
Bevoegde overheid	: Gemeente Someren
Deskundige namens bevoegde overheid	: Ria Berkvens, Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant
Onderzoeksmelding	: 4563819100
Provincie	: Noord-Brabant
Gemeente	: Someren
Toponiem	: Hollestraat 3
Centrum-coördinaat	: x: 176.212 / y: 377.585
Kadastrale gegevens	: Sectie S nummers 1676, 1884, 1918, 1919, 1920 en 1921
Periode uitvoering onderzoek	: September 2017

Figuur 1: Het plangebied (rode kader) en de daarbinnen gelegen onderzoekslocaties (blauwe kaders) op de topografische kaart schaal 1:25.000 (bron: Kadaster).

Samenvatting

KSP Archeologie een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase (IVO-(O)verig); booronderzoek) uitgevoerd voor de locatie aan de Hollestraat 3 in Someren (gemeente Someren). Het onderzoek is uitgevoerd voor de aanvraag van een bestemmingsplanwijziging in het kader van de regeling 'Ruimte voor Ruimte' voor de nieuwbouwplannen van drie huizen.

Het doel van het archeologische bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Op basis van de landschappelijke ligging binnen een laaggelegen dekzandvlakte, de bijbehorende ontginningsgeschiedenis en de archeologische vondstlocaties uit de omgeving is aan vrijwel het gehele plangebied een lage verwachting toegekend voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied geldt een hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18e eeuw.

Vervolgens is deze verwachting getoetst door middel van een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase. Uit het booronderzoek is gebleken dat de enkeerdgrond in één keer is opgebracht om de relatief laag gelegen en natte dekzandvlakte geschikt te maken voor landbouw. Dat er geen resten van een podzolbodem onder het enkeerddek zijn aangetroffen kan verklaard worden doordat deze hier niet verwacht werden op grond van de landschappelijke ligging en dus niet door verploeging in het enkeerddek zijn opgenomen. Vanwege de relatief lage en natte ligging van het plangebied zal de oorspronkelijke bodem uit een goor- dan wel beekerdgrond hebben bestaan. Op basis hiervan blijft de lage verwachting uit het bureauonderzoek voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd voor vrijwel het gehele plangebied gehandhaafd. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied blijft de hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18e eeuw gelden.

Op grond van de ligging binnen een relatief laag gelegen en relatief natte dekzandvlakte die waarschijnlijk in één keer is opgehoogd met een zogenaamd enkeerddek om de bodem geschikt te maken voor landbouw en daarmee lage archeologische verwachting adviseert KSP Archeologie geen archeologisch vervolgonderzoek voor de drie onderzoekslocaties. Wel wordt aanbevolen om de dubbelbestemming archeologie met betrekking tot historische bebouwing voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied te handhaven. Voor de rest van het plangebied wordt geadviseerd om de archeologische verwachting naar laag bij te stellen.

1 Inleiding

1.1 Onderzoekskader

In opdracht van de Fam. Van Santvoort heeft KSP Archeologie een archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek, verkennende fase (IVO-(O)verig); booronderzoek) uitgevoerd voor de locatie aan de Hollestraat 3 in Someren (gemeente Someren). Het onderzoek is uitgevoerd voor de aanvraag van een bestemmingsplanwijziging in het kader van de regeling 'Ruimte voor Ruimte' voor de nieuwbouwplannen van drie huizen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de beoordelingsrichtlijn SIKB 4000 (versie 4.0) met bijbehorende protocollen (KNA 4.0) 4002 (bureauonderzoek bij landbodems) en 4003 (inventariserend veldonderzoek, overig) (www.sikb.nl) en de gemeentelijke eisen.

Voor de in dit rapport gebruikte geologische en archeologische tijdsaanduidingen wordt verwezen naar Bijlage 6.

1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied

Het plangebied is niet gelijk aan het onderzoeksgebied waarvoor het archeologisch onderzoek is uitgevoerd. Het plangebied is ca. 2,82 ha groot en ligt aan de Hollestraat 3 in Someren en daarbinnen bevinden zich de drie geplande bouwkeuzen van elk ca. 1000 m² (Figuur 1). Het terrein wordt in het noordoosten begrensd door de Vaarselstraat, in het westen zuidwesten door de Hollestraat en aan de zuidoostzijde door een aangrenzend erf en landbouwgrond.

1.3 Overheidsbeleid

Het wettelijk kader voor de archeologische monumentenzorg is vastgelegd in de Erfgoedwet. Naar aanleiding hiervan houden gemeenten bij de vaststelling van een bestemmingsplan of het verlenen van een vergunning altijd rekening met in de grond aanwezige dan wel te verwachten archeologische waarden (Wet ruimtelijke ordening).

Volgens de archeologische waarden- en verwachtingenkaart van de gemeente Someren ligt het plangebied grotendeels binnen een gebied met hoge archeologische verwachting (Categorie 4) en ligt het noordwestelijk uiteinde binnen een gebied van hoge archeologische waarde (Categorie 3). Dit betekent voor beide categorieën dat bij bodemingrepen groter dan 250 m² en dieper dan 0,4 m archeologisch onderzoek nodig is. Aangezien deze ondergrenzen bij de realisatie van de nieuwbouwplannen worden overschreden (zie paragraaf 1.4), is archeologisch noodzakelijk.

Op basis van de hoge verwachting en hoge waarde is gekozen voor een gecombineerd bureauonderzoek voor het gehele plangebied en verkennend booronderzoek voor de drie bouwkeuzen.

1.4 Toekomstige situatie

Binnen het plangebied zal op elk van de drie bouwkeuzen een woning worden gebouwd (Figuur 2). De exacte aard en omvang van de toekomstige bodemverstoring is nog niet bekend. Uitgaande van een minimaal te bebouwen oppervlak van 100 m² per woning en de aanleg van een bouwput tot ca. 1,0 beneden maaiveld zullen de ondergrenzen voor archeologisch onderzoek worden overschreden. Voor zover bekend is binnen het plangebied geen bodem- en/of grondwatersanering nodig in het kader van de milieuhygiëne.

Het waterpeil c.q. bodempeil binnen het plangebied zal niet veranderen door de geplande bodemingrepen. De nieuwe woningen zullen in de toekomst worden verkocht waardoor de bouwkavels nieuwe eigenaren zullen krijgen.

Figuur 2: Toekomstige situatie binnen het plangebied met in groen aangegeven de bouwkavels (bron: opdrachtgever).

1.5 Onderzoeksdoel en vraagstellingen

De opdrachtgever heeft geen specifieke doelen en wensen ten aanzien van de uitvoering van het archeologisch onderzoek, anders dan de standaard doelstellingen zoals hieronder geformuleerd.

Bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde, archeologische verwachting, met behulp van informatie van bestaande bronnen over bekende of verwachte archeologische waarden binnen het omschreven onderzoeksgebied.

Het resultaat is een standaardrapport bureauonderzoek met een gespecificeerde archeologische verwachting en een advies. Op basis hiervan wordt vastgesteld of vervolgonderzoek nodig is en zo ja, welke strategie hierbij het beste gevolgd kan worden.

Inventariserend Veldonderzoek

Het doel van het inventariserend veldonderzoek (IVO) (landbodems) is het aanvullen en toetsen van de gespecificeerde archeologische verwachting, zoals geformuleerd in het bureauonderzoek. Het gaat om gebiedsgericht onderzoek door middel van waarnemingen in het veld, waarbij (extra) informatie wordt verkregen over bekende en of verwachte archeologische waarden in het onderzoeksgebied.

Het resultaat van het IVO is een standaardrapport IVO-O met een waardering en een inhoudelijk (selectie)advies (buiten normen van tijd en geld). Aan de hand hiervan kan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) worden genomen. Indien er onvoldoende gegevens voor waardering en selectieadvies zijn, kunnen deze niet opgesteld worden. Er kan dan worden geadviseerd tot vervolgonderzoek of om af te zien van verder onderzoek.

Om te komen tot het resultaat moeten de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop de beleidsbeslissing gefundeerd genomen kan worden, d.w.z. dat de archeologische waarden van het terrein/vindplaats in voldoende mate zijn vastgesteld.

Het inventariserend veldonderzoek kent drie fasen: een verkennende, een karterende en een waarderende fase. Voor goed uitgevoerd archeologisch onderzoek is het niet altijd nodig om al deze fasen te doorlopen dat hangt af van de situatie. Dit onderzoek betreft een verkennend onderzoek. De verkennende fase heeft als doel om inzicht te krijgen in de vormeenheden van het landschap die van invloed zijn op de locatiekeuze in het verleden. Hiermee worden kansarme zones uitgesloten en kansrijke zones geselecteerd voor de volgende vormen van onderzoek.

Om de bovenstaande doelstelling te realiseren, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld:

- Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied op basis van het bureauonderzoek en wordt deze door het veldonderzoek bevestigd?
- In hoeverre wordt het (potentiële) archeologische niveau bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

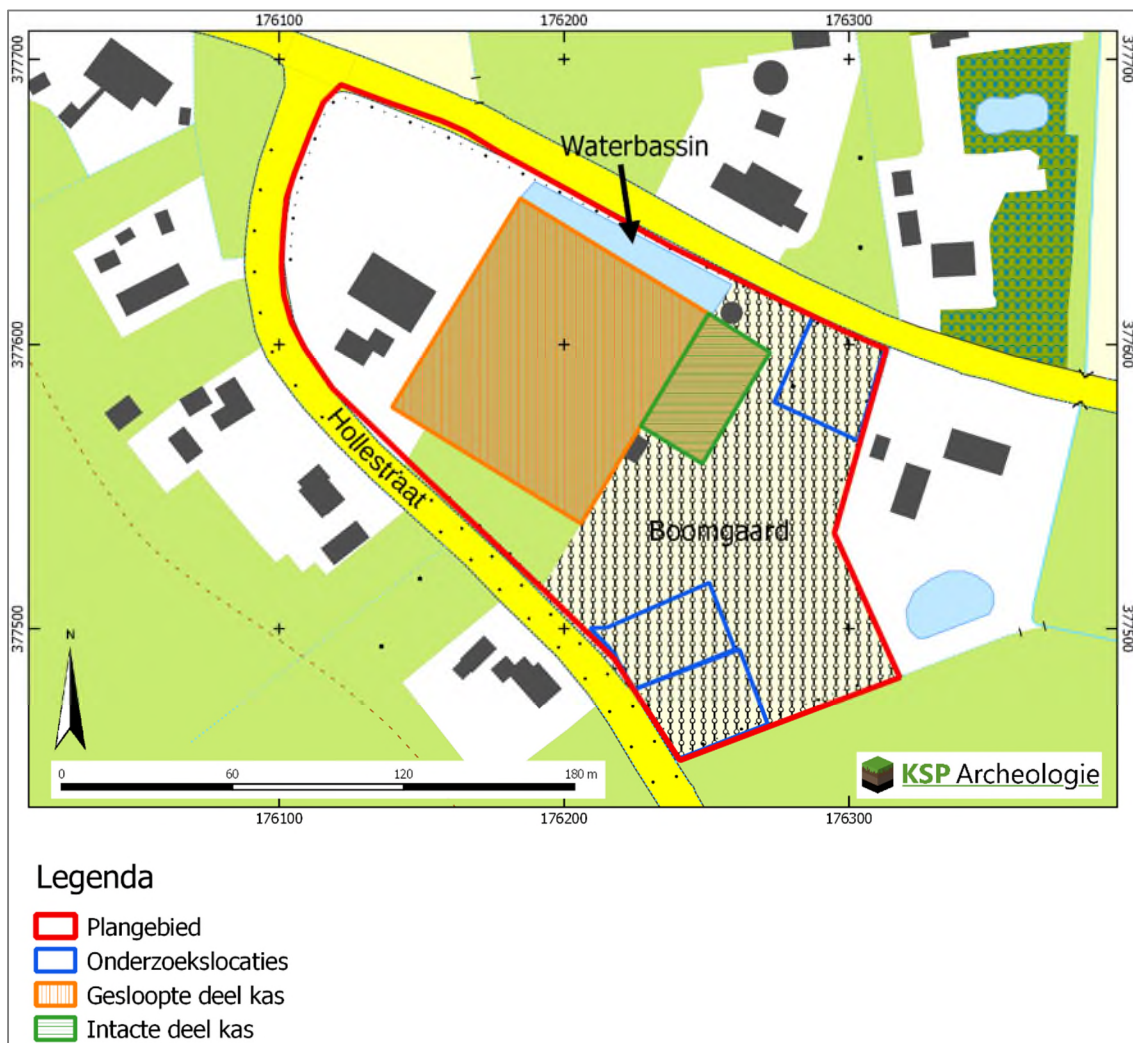
2 Bureauonderzoek

2.1 Huidige situatie

Om de huidige situatie en mogelijke verstoringen van de bodem in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Huidige topografische kaart (Figuur 1);
- Beschikbare luchtfoto (www.googlemaps.nl);
- Grondwatertrappen op de Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000;
- (Rijks)monumenten (via archis.cultureelerfgoed.nl): geen bebouwing aanwezig;
- Informatie van de opdrachtgever over het plangebied;
- Informatie over ondergrondse tanks (www.bodemloket.nl);
- Informatie over kabels en leidingen (KLIC-melding).

Ter plaatse van het plangebied is sprake van agrarisch grondgebruik in de vorm van glastuinbouw en containervelden (Figuur 3).

Figuur 3: Bestaande situatie binnen het plangebied.

In totaal was voorheen 7.718 m² tuinbouwkassen aanwezig. Tijdens de hagelstorm van 23 juni 2016 is de tuinbouwkas echter volledig verwoest, waarna 6.566 m² tuinbouwkas is gesaneerd. Een gedeelte van de bestaande kas (1.152 m²) is behouden gebleven ten behoeve van het hobbymatig opkweken van zeldzame hoogstamfruitbomen. De locatie wordt thans nog gebruikt voor het opkweken van sierplanten

en zeldzame fruitboomrassen. Daarnaast ligt er ten noordoosten van de voormalige kas een waterbassin en is er in de noordwesthoek van het perceel een containerveld voor potplanten van circa 3.200 m² gelegen. Aangrenzend aan de bedrijfswoning ligt een tuinbouwloods van circa 480 m².

Op de bodemkaart staan de gemiddelde grondwaterstanden aangegeven door middel van zogenaamde grondwatertrappen (Bijlage 3, I t/m VII). Het plangebied wordt naar verwachting gekenmerkt door een diepe grondwaterstand (grondwatertrap VI). Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 - 80 cm en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm beneden maaiveld wordt aangetroffen.

De aanwezige bebouwing is door de gemeente of het rijk (www.atlasleefomgeving.nl) niet aangemerkt als historisch waardevol. Binnen het plangebied zijn voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse werken aanwezig (bijvoorbeeld funderingen of drainage). Rondom de bebouwing is verharding aanwezig in de vorm van klinkers. Er zijn geen ondergrondse tanks aanwezig (www.bodemloket.nl). Rondom de bebouwing liggen enkele kabels en leidingen (KLIC-melding).

2.2 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Om de historische situatie en mogelijke verstoringen van de bodem in kaart te brengen zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000: hierop zijn geen bodemverstoringen aangegeven;
- Oude kadastrale kaarten: kadastrale minuut en oorspronkelijk aanwijzende tafels 1811 – 1832 voor toenmalige eigenaar/gebruiker (beeldbank.cultureelerfgoed.nl);
- Historische kaarten uit de afgelopen 200 jaar (www.topotijdreis.nl). Ouder kaartmateriaal is niet beschikbaar;
- Historisch-landschappelijk informatiesysteem, Histland (Dirkx & Nieuwenhuizen 2013), geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl;
- CultGIS (geraadpleegd via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Topografische kaart van Nederland (Figuur 1);
- Bouw-/constructietekeningen van te slopen of te wijzingen historische bouwwerk: is niet van toepassing;
- Gegevens van milieukundig bodemonderzoek (www.bodemloket.nl): is niet van toepassing;
- Archeologische en overige cultuurhistorische rapporten van onderzoek binnen het onderzoeksgebied: is niet van toepassing;
- Beschikbare luchtfoto (www.google.nl/maps);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl): hierop zijn geen kunstmatige ophogingen en/of afgravingen zichtbaar;
- In het kader van dit onderzoek zijn geen archieven geraadpleegd omdat een gerichte vraagstelling ontbreekt.

Hieronder volgt een beschrijving van het historische gebruik (bebouwing, landbouwgrond, historische wegen etc. Aard, omvang, diepteligging en locatie van (mogelijke) bodemverstoringen, bodemvervuilingen.

Historisch gezien maakt het plangebied onderdeel uit van de Peel, waarbij Someren aan de westgrens van het gebied ligt (CultGIS). De Brabantse Peel bestaat uit een kern waar vroeger het uitgestrekte, 30.000 hectare grote veenmoeras van de Peel lag. Lange tijd vormde dit ondoordringbare veengebied een barrière tussen de Kempen en de Meierij van Den Bosch aan de westkant en de dorpen van de Maasvallei in het oosten. Bewoning vond plaats op enige afstand van het veen. In de Middeleeuwen werd de Peel omringd door een krans van dorpen. Het waren agrarische dorpen, met grote akkercomplexen en vrij weinig weilanden. De uitgestrekte heidevelden brachten specifieke vormen van bedrijvigheid met zich mee (imkerij, kleinschalige lakennijverheid). Sommige dorpen groeiden mede

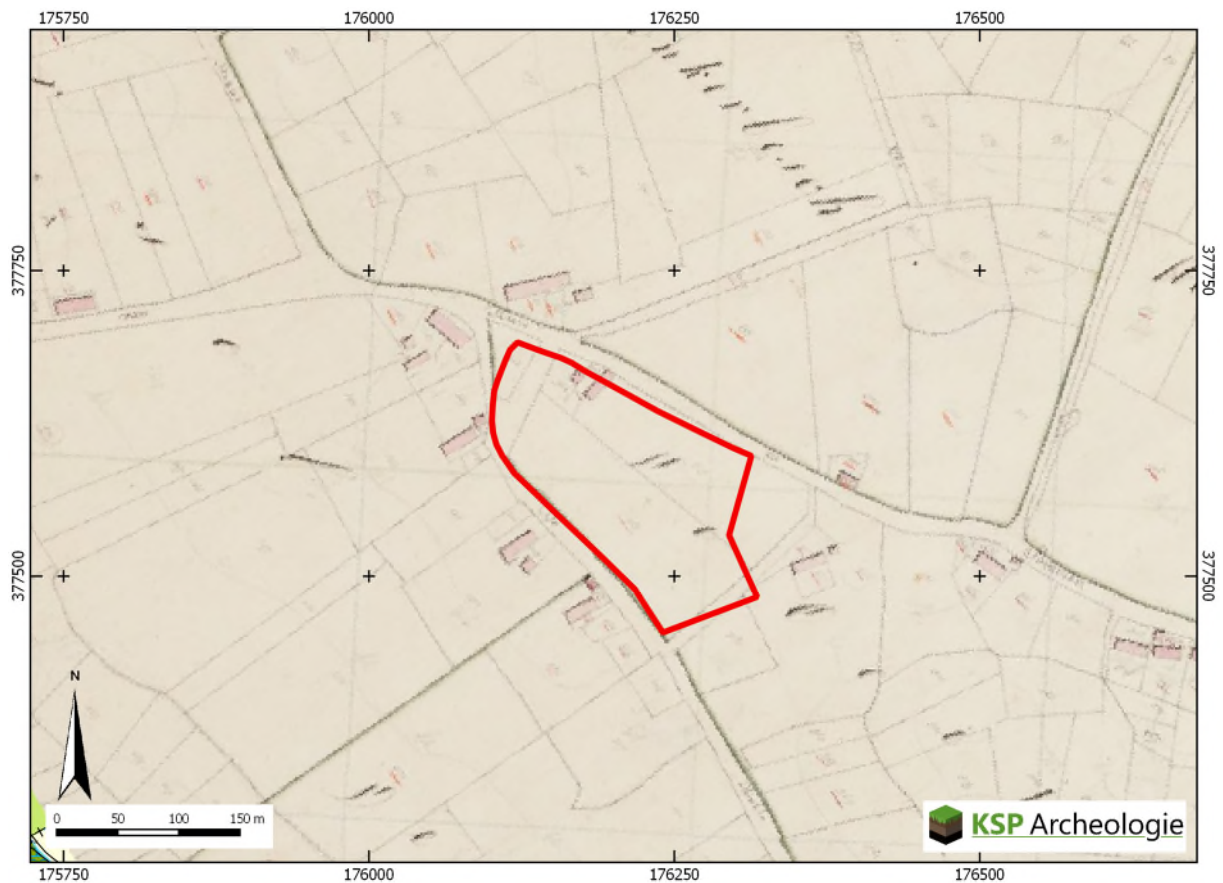
hierdoor uit tot dorpen met stedelijke kenmerken, zoals Gemert. In de loop van de Middeleeuwen is het aantal inwoners toegenomen en het gebruik van het gebied geïntensiveerd. De huidige dorpen kwamen tot ontwikkeling en daarnaast ontstonden tal van kleinere buurtschappen. Vaak kwam zo'n buurtschap voort uit een belangrijke hoeve van een adellijke familie of omdat er een molen werd gebouwd. Het middeleeuwse cultuurlandschap aan de randen van de Peel bestond uit akkerlanden en graslanden rondom de oude dorpen. De akkers lagen over het algemeen op de hogere, goed ontwaterde, delen van de beekdalhellingen. Er waren zowel individuele kampongtingingen, oorspronkelijk omgeven door houtwallen of heggen, als aaneengesloten open akkercomplexen of velden. Het plangebied maakt onderdeel uit van het gebied waar veel kampongtingingen voorkomen met plaatselijke essen, die aan elkaar gegroeid zijn, waarvan de mate van verandering in de loop van de tijd niet is vastgesteld (Dirkx & Nieuwenhuizen 2013).

De graslanden bevonden zich hoofdzakelijk in de beekdalen. De natste delen van de graslanden werden benut als hooiland, terwijl de beter ontwaterde graslanden dienst deden als weidegrond. Aanvankelijk werden de graslanden gemeenschappelijk benut, maar in een later stadium zijn ze opgedeeld onder de rechthebbenden. Toen zijn ze verdeeld in lange smalle percelen, die wel medenverkaveling genoemd wordt. Langs de Loobeek is zo'n medenverkaveling nog goed herkenbaar. De niet ontgonnen, woeste gronden werden extensief gebruikt. Zo werd in de bossen gejaagd en vee geweid en deed het hout dienst als bouw materiaal en brandstof. Ten behoeve van de brandstof-voorziening werd ook op kleine schaal turf afgegraven in de veengebieden. Voorts werden bos- en heideplaggen gestoken waarmee de vruchtbaarheid van de akkerlanden op peil werd gehouden.

In de loop van de afgelopen 1000 jaar werd er vanuit deze dorpen steeds verder geknabbeld aan de randen van het veen. Dit proces raakte in een stroomversnelling door de systematische, grootschalige veenwinning die inzette nadat de gebroeders Van der Griendt de exploitatie van het veen ter hand gingen nemen. In 1853 zetten zij een onderneming op de Maatschappij Helenaveen, aan het eind van de eeuw gevolgd door de Maatschappij Griendtsveen en het Gemeentelijk Veenbedrijf van Deurne. De vervening werd in de hand gewerkt doordat de aanleg van kanalen en spoorwegen een efficiënte afvoer van de turf mogelijk maakten. De activiteiten hadden tot gevolg dat centraal in het Peelgebied dorpen ontstonden, zoals

Helenaveen in het Brabantse en Griendtsveen en IJsselsteyn in het Limburgse deel. Ook kleinere ondernemers gingen zich met de turfgraverij bezighouden. Het resultaat was dat het veen in bijna een eeuw vrijwel geheel werd afgegraven. De vrijkomende grond werd geschikt gemaakt voor de landbouw. Kleine restanten van het veengebied werden niet vergraven en zijn thans in beheer als natuurgebied. Niet alleen afgegraven veengrond, maar ook vroegere heideterreinen werden rond de vorige eeuwwisseling omgezet in bouwland. Hierbij speelde het gebruik van kunstmest, vanaf het einde van de 19^e eeuw, een belangrijke rol.

Voor de historische ontwikkeling is historisch kaartmateriaal geraadpleegd. Op het minuutplan uit het begin van de 19^e eeuw (Figuur 4) is het plangebied grotendeels in gebruik als bouwland. In het noordwestelijke deel, tegen de noordoostelijk grens van het plangebied is bebouwing aanwezig die bestaat uit huis met erf en schuur en gebruik als tuin. De Vaarselstraat direct ten noordoosten van het plangebied en de Hollestraat ten zuidwesten van het plangebied waren al aanwezig. Langs deze straten is ook enige bebouwing aanwezig. Langs een deel van de zuidoostgrens van het plangebied ligt een zandpad. De locaties van de geplande bouw kavels bevinden zich allen binnen de zuidoostelijke helft van het plangebied dat in gebruik was als bouwland. Op de kaart uit ca. 1901 (Figuur 5) is de situatie grotendeels vergelijkbaar met die op het minuutplan. Het zandpad langs de zuidoostgrens op het minuutplan ligt nu duidelijk binnen het plangebied en is iets meer naar het noordwesten opgeschoven. Dit kan te maken hebben met de nauwkeurigheid van de kaarten, waarbij het bonneblad uit 1901 meestal onnauwkeuriger is dan het minuutplan. Duidelijk is te zien dat het grootste deel van het plangebied in gebruik is als bouwland (witte vlakken) en een deel als weiland (lichtgroene vlakken). De bebouwing in de omgeving is amper toegenomen.

Figuur 4: Het plangebied op de kadastrale minuut uit het begin van de 19^e eeuw (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

Figuur 5: Het plangebied op de kaart uit 1901, Bonneblad (bron: www.topotijdreis.nl).

Tot aan 1953 is het plangebied grotendeels in gebruik geweest als akkerland. (www.topotijdreis.nl) Vanaf 1953 was het plangebied grotendeels in gebruik als weiland. De bebouwing in de noordwesthoek van het plangebied is op de kaart uit 1973 geheel verdwenen. Het eerste gebruik als boomgaard met kassen is te zien op de topografisch kaart uit 1983 en betrof de noordwestelijke helft van het plangebied. Op de kaart uit 1993 is de huidige bebouwing (huis) te zien, die volgens het kadaster uit 1985 stamt (www.bagviewer.kadaster.nl). Pas op de kaart uit 1998 is het complete kassencomplex aanwezig, zoals is afgebeeld in Figuur 1 en Figuur 3.

Binnen het plangebied zijn geen bodemverontreinigingen, saneringen of ondergrondse olietanks, benzinepompinstallaties en dergelijke bekend waardoor archeologische resten mogelijk verloren zijn gegaan (www.bodemloket.nl).

Op de locaties waar de nieuw te bouwen huizen zijn gepland heeft geen bebouwing gestaan en is de bodem waarschijnlijk niet verstoord (Figuur 1).

2.3 Beschrijving van archeologische gegevens

Om een beeld te krijgen van de archeologische gegevens, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK) (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Archeologische onderzoeken en vondstlocaties uit het Archeologisch Informatiesysteem (archis.cultureelerfgoed.nl);
- Historische kaarten (zie paragraaf 2.2);
- Gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart (Berkvens 2015).
- Heemkundekring De Vonder

Binnen het plangebied zijn geen archeologische monumenten (AMK-terreinen), onderzoeksmeldingen en vondstlocaties aanwezig. In een straal van 500 m rondom het plangebied zijn twee AMK-terreinen, meerdere onderzoeksmeldingen en vondstlocaties gemeld (Tabel 1, Bijlage 1).

Monument 1363 (kasteel De Donck, Vaarselstraat)

Het betreft de locatie van kasteel De Donck. Bij het graven van een afwateringssloot, in het kader van een ruilverkaveling, werden in 1967 de funderingen van de noordwestelijke hoek van het kasteel 'De Donck' aangesneden (Beex 1969). Dat was aanleiding voor de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB) om een gedeelte van het oostelijk aangrenzende perceel, de plaats waar de overige resten van het kasteel werden vermoed, op de lijst van archeologische monumenten te plaatsen (Haan 2001). Over de omvang en de *lay-out* van het kasteel was op dat moment geen nadere informatie voorhanden en is men er van uitgegaan dat het kasteel een vrijwel vierkant grondplan bezat. Van een aantal vondstmeldingen die op dit terrein betrekking hebben, blijken de coördinaten nogal uiteen te lopen, waardoor er enige twijfel was ontstaan omtrent de precieze locatie van het kasteel. Om deze onduidelijkheid weg te nemen en om, zo mogelijk, meer inzicht te verkrijgen in de plattegrond van het voormalige kasteel en de kwaliteit van de fundamenteën, werd in de jaren '90 door de Rijksdienst besloten om nader onderzoek te verrichten. Aanvankelijk leek de plaats waar het kasteel zou moeten hebben gestaan nu niet bepaald de meest ideale locatie voor een dergelijk bouwwerk. Als de beschikbare gegevens ongeveer klopten, dan zou het kasteel hebben gestaan in een laaggelegen en daardoor nat terrein. Logischer zou zijn om te veronderstellen dat het kasteel meer naar het westen zou hebben gelegen, op de plaats van een hooggelegen terrein dat 'De Donck' wordt genoemd of desnoods meer naar het oosten waar zich eveneens een natuurlijke verhoging in het landschap bevindt. De Donck is echter een kasteeltje of moated site met grachten eromheen. De aanleg van dit soort woningen is altijd gekoppeld aan een laaggelegen gebied om de grachten gevuld te krijgen met water. De ligging van De Donck is dus heel logisch. De bouw ervan is in deze regio veelal in de late 14^e of 15^e eeuw. Het is mogelijk dat De Donck in de 14^e eeuw een voorganger heeft gehad op een hoger gelegen plaats (de donk) en in de 15^e eeuw is verplaatst en voorzien van grachten.

Uit het in het kader van het AMR-project in 2001 uitgevoerde proefsleuvenonderzoek (onderzoeksmelding 2145199100) bleek dat het kasteel wel degelijk op de plaats waar het werd verondersteld ligt. Het is gebouwd op een iets hogere zandkop in een overigens laaggelegen gebied. In de jaren '50 van de 20^e eeuw is deze zandkop geëgaliseerd en met het zand zijn de (restanten van de) grachten opgevuld. De iets hoger zandkop is waarschijnlijk ontstaan bij het graven van de grachten, waarbij het zand is gebruikt op het kasteelterrein op te hogen. De zandkop betreft dus geen natuurlijke verhoging, maar een kunstmatige verhoging. Het proefsleuvenonderzoek in het kader van het AMR-project in 2001 heeft geleid tot een nieuwe begrenzing betreffende het kasteelterrein, waarbij ook de ruimere begrenzing van het kasteelterrein is vastgesteld (Tabel 1 en Bijlage 1, monumentnummer 2917).

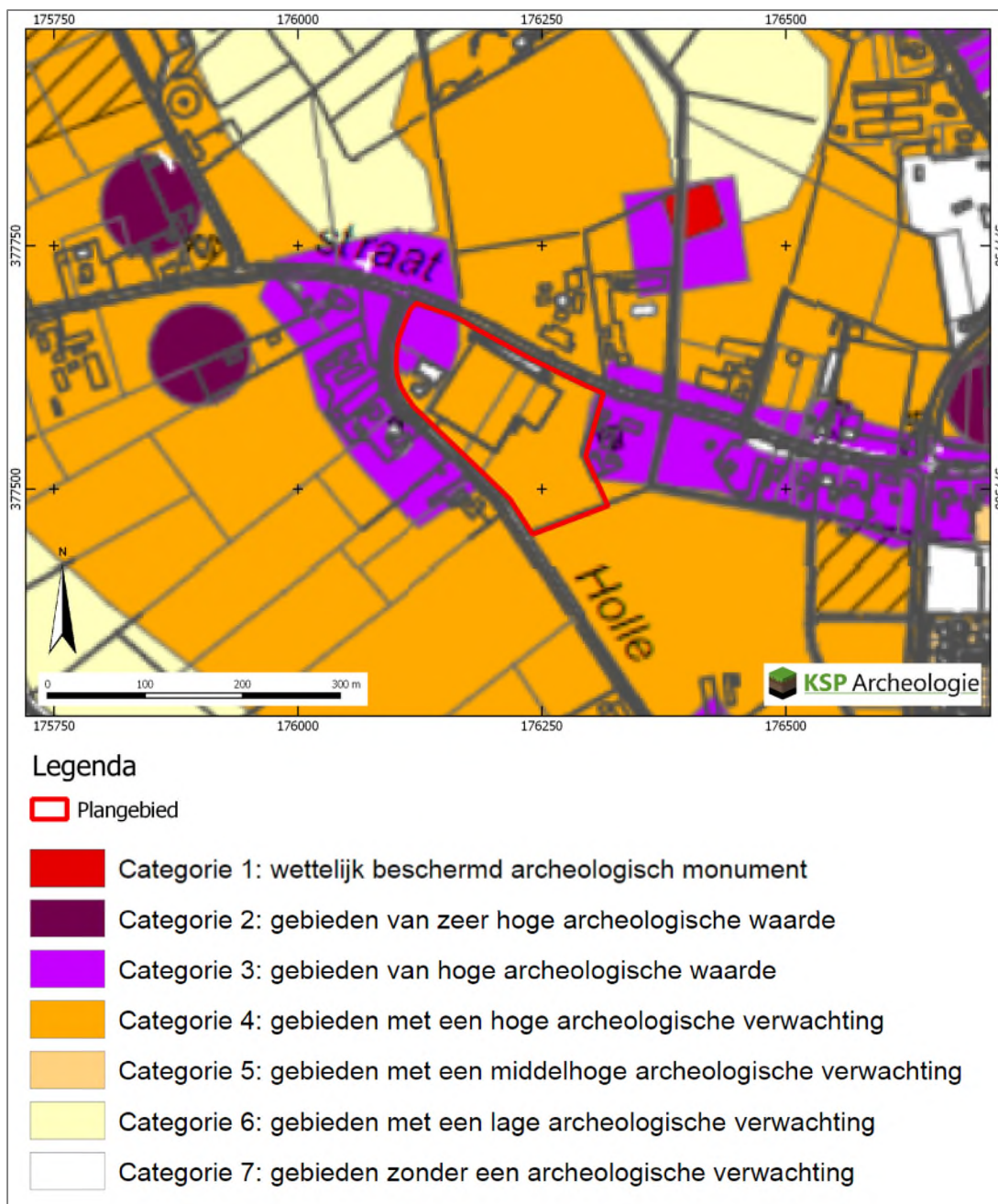
AMK-terrein	Locatie		Aard terrein/waarde		Datering
1363	Vaarselstraat		Kasteel De Donck, terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd		MEL-NT
2917	Vaarselstraat		Kasteelterrein De Donck, terrein van hoge archeologische waarde		MEL-NT
Onderzoeks-melding	Vondstlocatie	Locatie	Type onderzoek	Aard vondstlocatie/resultaten	Datering
2102795100	n.v.t.	Lieropsedijk	Booronderzoek 2005 door BAAC	Flank lage dekzandrug, een verstoord esdek tot 70 cm diep, kleilaag, nat en drassig gebied. Geen vervolg (De Groot 2005)	N.v.t.
2126788100	n.v.t.	Lieropsedijk 21-23	Bureauonderzoek 2006 door ArchAeO	proefsleuven	N.v.t.
2134896100	n.v.t.	Lieropsedijk 21-23	Proefsleuven 2006 door VUHbs	Het onderzoek heeft geen relevante archeologische sporen opgeleverd. Enkel (sub)recente sporen en natuurlijke fenomenen zijn aangetroffen. Het advies luidt dat in het plangebied geen verder archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden (Schuurmans 2006).	N.v.t.
2145199100	3043853100	Vaarselstraat. Openluchttheater	Proefsleuven 2001 door ADC	Geen gegevens in Archis en Dans	Onbekend
Onderzoeks-melding	Vondstlocatie	Locatie	Type onderzoek	Aard vondstlocatie/resultaten	Datering
2147434100	n.v.t.	Vaarselstraat 47	Bureauonderzoek 2007 door ArchAeO	Geen gegevens in Archis en Dans	Onbekend
2160418100	n.v.t.	De Hoof 18-24	Bureauonderzoek 2007 door ArchAeO	Geen gegevens in Archis en Dans	Onbekend
2195305100	n.v.t.	Loovehof	Bureau- en booronderzoek 2008 door ARC	Dekzandrug met enkeerdgrond. Oppervlaktevondsten keramiek. Vervolg d.m.v. proefsleuven (Thijs et al. 2008)	MEL
2197388100	n.v.t.	Heihorsten	Bureauonderzoek 2008 door SRE Milieudienst	Geen gegevens in Archis en Dans	Onbekend
2265021100	n.v.t.	Landgoed Heihorsten	Proefsleuven 2009 door Sweco	Geen gegevens in Archis (niet afgemeld) en Dans	Onbekend
2272296100	n.v.t.	Landgoed de Heihorsten	Begeleiding 2010 door ARC	Graafwerkzaamheden voor de Kleine Aa. Vondsten niet in context. De sporen bestonden	N.v.t.

				voornamelijk uit recente kuilen, depressies en (gedempte) sloten/greppels (Botermans et al. 2011)	
2423328100	n.v.t.	De Hoof 7	Begeleiding 2013 door Econsultancy	60 cm diepe geroerde enkeerdgrond op C-horizont. Geen vondsten Twee paalkuilen (Hos 2013)	NTL
2424721100	n.v.t.	Vaarselstraat 54	Bureau- en booronderzoek 2013 door Archeodienst	Veldpodzol grond verstoord. Mogelijk dat in de noordwesthoek resten te verwachten zijn die met het kasteel De Donck samenhangen. Als daar ingrepen plaatsvinden dan vervolgonderzoek (Schorn 2014)	N.v.t.
2440735100	n.v.t.	Einhoutsestraat	Bureau- en booronderzoek 2014 door RAAP	Intact plaggende hoge verwachting voor vindplaatsen uit Neolithicum tot en met Middeleeuwen (Ruijters 2014)	N.v.t.
2459074100	n.v.t.	Vaarselstraat	Begeleiding 2014 door RAAP	Grondsporen en vondsten uit de Nieuwe Tijd (Zielman 2015)	NTL
	2774901100	Someren	Niet archeologisch 1987	1 vuursteen	NEOM-NEOL
	2869972100	Kleine Hoeven	Niet archeologisch 1965	Vuurstenen bijl bij Kleine Aa gevonden	NEOV-NEOL
	3125988100	De Donk; Houtbroekse Loop; Vaarselstraat	Niet archeologisch 1967	Bakstenen fundering Complex: Kasteel	MEL MEL-NTV
	3043853100	Vaarselstraat; openluchttheater	Opgraving 2001 door ADC	Onderzoek in het kader van het AMR. Muurresten, uitbraaksleuven en gracht van een kasteel. Met daarnaast een gering aantal vondsten	NTV-NTM
	3149989100	Ooyvaarsrijt; Sparrestraat 5-7	Niet archeologisch 1987	Keramik Bronzen dier Vuursteen	IJZ-MEL ROM PALEO-IJZ

Tabel 1: Overzicht van de AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties binnen een straal van 500 m rondom het plangebied (bron: archis.cultureelerfgoed.nl, tenzij anders vermeld).

Uit de onderzoeksmeldingen komt naar voren dat de omgeving van het plangebied een dekzandlandschap betreft waar vooral enkeerdgronden worden aangetroffen. De vondstlocaties bevinden zich vrijwel allemaal op de hoger gelegen dekzandruggen ten westen en ten zuidoosten van het plangebied (Bijlage 2), waarbij vooral de dekzandruggen aan weerszijden van de Kleine Aa ten westen het plangebied een gunstige bewoningslocatie vormen. De monumenten 1363 en 1927 van respectievelijk kasteel De Donck en het bijbehorende kasteelterrein vormen hierbij een uitzondering deze liggen binnen een laaggelegen dekzandvlakte waarbinnen een voormalig beekdal aanwezig is, die de grachten van het kasteel van water voorzagen.

Op de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart geldt voor het grootste deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting (Categorie 4) en ligt het noordwestelijk uiteinde binnen een gebied van hoge archeologische waarde (Categorie 3)(Figuur 6).

Figuur 6: Het plangebied op de archeologische waarden- en verwachtingenkaart van de gemeente Someren (Berkvens 2015).

2.4 Beschrijving van de ondergrondse bouwhistorische waarden

Aangezien het deel van het plangebied waar de nieuwbouwlocaties zijn gepland niet zijn bebouwd, zijn geen (ondergrondse) bouwhistorische resten binnen het plangebied bekend (paragraaf 2.1). Op basis van de monumentenlijsten (paragraaf 2.1) zijn binnen het plangebied geen (ondergrondse) bouwhistorische resten aanwezig. Op grond van het historisch kaartmateriaal (paragraaf 2.2) en de archeologische gegevens (paragraaf 2.3) worden deze ook niet verwacht.

2.5 Beschrijving van aardwetenschappelijke gegevens

Om het landschap ter plaatse en rondom het plangebied in kaart te brengen, zijn de volgende bronnen geraadpleegd:

- Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Geologische kaart (Rijks Geologische Dienst 1973);

- Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000 (via archis.cultureelerfgoed.nl);
- Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) (www.ahn.nl, AHN2 grid 5 x 5 m);

Het plangebied ligt in het zuidelijk zandgebied van Nederland. Het is een relatief vlak gebied, dat nooit door het landijs bedekt is geweest (Berendsen 2005). De ondergrond wordt doorsneden door een aantal zuidoost-noordwest georiënteerde breuken, die de Roerdalslenk en het Peel Blok begrenzen. De Peelrandbreuk, die de zuidwestrand van het stijgingsgebied het Peel Blok begrenst, ligt ten noorden van het plangebied (ter hoogte van Gemert en Bakel). Het plangebied ligt dus in het dalingsgebied de Roerdalslenk. Het zandpakket waarmee de slenk is opgevuld, is vaak meer dan 15 m dik. De oudere afzettingen zijn als gevolg van tektonische bodemdaling tot grote diepte weggezakt (Berendsen 2005).

Het huidige landschap is met name tijdens de laatste ijstijd, het Weichselien (ca. 115.000 – 11.755 jaar geleden), ontstaan. Volgens de geologische kaart liggen in het plangebied dan ook afzettingen aan het oppervlak die in deze periode zijn gevormd, namelijk fluvioperiglaciale afzettingen afgedekt met een dekzandpakket dat dunner is dan 2 m (Rijks Geologische Dienst 1973).

In het Weichselien heeft het landijs zich sterk uitgebreid, maar heeft Nederland niet bereikt. Het klimaat is steeds kouder en droger geworden bij een dalende zeespiegel (Berendsen 2004). Tijdens het Pleniglaciaal (ca. 75.000 – 15.700 jaar geleden) is de bodem permanent bevroren geweest. Hierdoor is het sneeuwmelt- en regenwater gedwongen over het oppervlak af te stromen waarbij zogenaamde fluvioperiglaciale afzettingen zijn afgezet en dalen uitgesleten. De fluvioperiglaciale afzettingen worden in het plangebied binnen 2,0 m beneden maaiveld verwacht en bestaan uit fijn en grof zand, soms met grind, leemlagen en plantenresten, en worden tot de Formatie van Bortel gerekend. Het dal van de Kleine Aa ten westen en de dalen ten noorden en noordoosten van het plangebied maken deel uit van zo'n dal (Bijlage 2, code 2R2).

In de koudste en droogste perioden van het Weichselien, met name in het Laat-Pleniglaciaal (ca. 26.000 – 15.700 jaar geleden) en Laat-Glaciaal (ca. 15.700 – 11.755 jaar geleden), is de vegetatie vrijwel verdwenen, waardoor op grote schaal verstuiving is opgetreden (Berendsen 2004). Hierbij is dekzand over de fluvioperiglaciale afzettingen afgezet. Dit (soms lemige) zand is kalkloos, fijnkorrelig (150 – 210 µm), goed afgerond, goed gesorteerd en arm aan grind en wordt tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Bortel gerekend (Stouthamer et al. 2015). Het reliëf van de dekzanden wordt gekenmerkt door vlaktes, depressies en dekzandkopjes, afgewisseld met langgerekte ruggen. Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied vrijwel geheel in een dekzandvlakte (Bijlage 2, code 2M13) en ligt de noordwestelijke rand binnen een dalvormige laagte zonder veen (code 2R2). Het plangebied is relatief laag gelegen ten opzichte van de hoger gelegen dekzandruggen (code 3/4K14) en de aanwezigheid van de dalvormige laagtes (code 2R2) ten westen en ten oosten van het plangebied die voor relatief natte omstandigheden moeten hebben gezorgd. Hierdoor zal het plangebied geen gunstige bewoningslocatie zijn geweest. Daarvoor waren de hoger gelegen dekzandruggen geschikter. Op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (AHN) is de beschreven situatie goed te herkennen (Figuur 7). Het laaggelegen plangebied heeft een lichtgroene kleur en de dalvormige laagtes worden gekenmerkt door een groenblauwe tot blauwe kleur en de hoger gelegen dekzandruggen door gele en oranje kleuren.

Figuur 7: Het plangebied op het Actueel Hoogtebestand van Nederland (bron: www.ahn.nl).

In het Holoceen (de laatste ca. 11.750 jaar) is het klimaat warmer en vochtiger geworden en is het landschap door geologische processen weinig veranderd. Door de toenemende vegetatie is het dekzand vastgelegd en hebben de beken zich ingesneden, waarbij beekdalen zijn ontstaan. Binnen de dalvormige laagte in het noordwestelijke deel van het plangebied is geen beek aanwezig. Wel ligt hier een watervoerende sloot, die in het verleden mogelijk als een waterloop heeft gefungeerd. Ten oosten van het plangebied is een waterloop (donker blauwe lijn) te zien op het AHN (Figuur 7), die ook te zien is op de kaart uit 1901 (Figuur 5). Het beekdal van de Kleine Aa ligt ongeveer 400 m ten westen van het plangebied, waarbij de watervoerende geul duidelijk op het AHN te herkennen is (donkerblauwe kleur, Figuur 7).

Op basis van de bodemkaart worden in het plangebied hoge zwarte enkeerdgronden verwacht (Bijlage 3, code zEZ23) die zich gevormd hebben in lemig fijn zand. Gezien de relatief lage landschappelijke ligging van het plangebied is het niet aannemelijk dat deze enkeerdgronden een hoge ouderdom hebben, maar is het waarschijnlijker dat deze in de loop van de 19^e/20^e eeuw zijn ontstaan. In deze periode zijn vaak ongeschikte gronden (lees drassige gronden) vaak in 1 keer opgehoogd om het landbouwareaal te vergroten.

De hoge zwarte enkeerdgronden bestaan uit een donkere, humeuze bovengrond van meer dan 50 cm dik met daaronder de oorspronkelijke bodem. De humeuze bovengrond betreft op de hogere zandgronden vaak een plaggendeek, ook wel esdek genoemd. Plaggendecken zijn ontstaan, doordat in Zuid-Nederland vanaf ca. de 14^e en 15^e eeuw op grote schaal het systeem van potstalbemesting is toegepast (Spek 2004). Plaggen worden met mest van het vee vermengd en op de akkers uitgespreid om de bodem vruchtbaarder te maken. In de loop van de tijd is een plaggendeek op de oorspronkelijke bodem ontstaan.

De oorspronkelijke bodem onder de humeuze bovengrond is op de hogere zandgronden vaak een podzolgrond. De podzolgronden bestaan uit een humeuze, donkere bovengrond (Apb-horizont), die ca. 25 cm dik is, waaronder een E-horizont (uitspoelingshorizont) aanwezig is (De Bakker en Schelling 1989).

Hieronder ligt de bruinegekleurde B-horizont (inspoelingshorizont), die geleidelijk overgaat in de C-horizont. Afhankelijk van de vroegere bodembewerking is de oorspronkelijke A-, E- en/of B-horizont in meer of mindere mate intact.

2.6 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de gegevens uit het bureauonderzoek (paragraaf 2.1 t/m 2.5) is voor het plangebied een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld (Tabel 2). Op de gemeentelijke archeologische waarden- en verwachtingenkaart is aan het grootste deel van het plangebied een hoge archeologische verwachting toegekend en ligt het noordwestelijk uiteinde binnen een gebied van hoge archeologische waarde (Figuur 6). Deze verwachting zal in de onderstaande tekst worden toegelicht.

Periode	Verwachting	Verwachte kenmerken vindplaats	Diepteligging sporen
Laat-Paleolithicum – Neolithicum	Laag	Bewoningssporen, tijdelijke kampementen, vuursteen artefacten, haardkuilen	Onder het plaggendek vanaf de top van de podzolbodem
Neolithicum – Volle Middeleeuwen (tot in de 13 ^e eeuw)	Laag	Nederzetting: cultuurlaag, (paal)kuilen, greppels, fragmenten aardewerk, natuursteen, gebruiksvoorwerpen. Economische en agrarische activiteiten, deposities en infrastructuur	Onder het plaggendek vanaf de top van de podzolbodem tot in de C-horizont
Late Middeleeuwen (vanaf de 13 ^e eeuw)– Nieuwe Tijd Vroeg	Laag	Huisplaats: cultuurlaag, (paal)kuilen, greppels, bakstenen, fragmenten aardewerk, gebruiksvoorwerpen. Economische en agrarische activiteiten, deposities en infrastructuur	Vanaf maaiveld tot diep in de C-horizont
<u>Noordwestelijke uiteinde plangebied</u>	Hoog		
Nieuwe Tijd Midden – Nieuwe Tijd Laat	Laag		
<u>Grootste deel plangebied incl. onderzoekslocaties</u>	Laag		
Nieuwe Tijd Midden – Nieuwe Tijd Laat			

Tabel 2: Archeologische verwachting per periode voor het plangebied.

Het landschap heeft met name voor de prehistorische mens een belangrijke rol gespeeld in de keuze voor een bewoningslocatie. Het plangebied ligt binnen een dekzandvlakte begrensd door dalvormige laagtes. Het plangebied is relatief laag gelegen en moet drassige omstandigheden hebben gekend, waardoor het ongeschikt was voor bewoning en begravingen. Hiervoor waren de dekzandruggen veel geschikter, vooral de ruggen langs de Kleine Aa ten westen van het plangebied. De historische bewoning, die te zien is op het minuutplan in het noordwestelijke uiteinde van het plangebied en ten zuidoosten van het plangebied zal vanwege de natte omstandigheden in het verleden binnen het plangebied zeker geen middeleeuwse oorsprong hebben gehad. Vermoedelijk stamt deze bewoning uit het einde van de 18^e eeuw dan wel het begin van de 19^e eeuw toen ook de lager gelegen gebieden geschikt werden gemaakt als landbouwgrond om de toenemende behoefte aan voedsel ten gevolge van de bevolkingsgroei te stillen. Dit verklaard ook waarom in het laaggelegen gebied enkeerdgronden voorkomen, die normaal alleen op de hogere dekzandruggen worden aangetroffen. Door deze in één keer op te hogen met humeuze grond was de bodem geschikt voor landbouw. Voor die tijd zullen de gronden zijn gebruikt als hooiland dan wel weide. De locatie van de bebouwing uit het einde van de 18e eeuw en het begin van de 19e eeuw heeft een vrij vaste plek in tegenstelling tot bebouwing uit de Vroeg- tot en met de Volle Middeleeuwen. Dit betekent dat buiten deze bebouwde zones in het plangebied geen andere bebouwing uit die tijd te verwachten is. Gezien de ouderdom van de te verwachte afzettingen kunnen in het plangebied vindplaatsen aanwezig zijn vanaf het Laat-Paleolithicum tot en met de Nieuwe tijd.

Jager-verzamelaars uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum kozen als woon- en verblijfplaats vaak voor de hoger liggende terreingedeelten in het landschap, bij voorkeur in de buurt van open water zoals een beekdal of vennetje. Water was een belangrijk gegeven, niet alleen voor het lessen van de dorst. Nabij water heerst er ook een grotere biodiversiteit wat de jacht en het verzamelen van plantaardig voedsel vergemakkelijkt. Archeologische vindplaatsen uit deze periode komen dus met name voor op overgangen van nat naar droog (de zogenaamde gradiëntzones). Aangezien het plangebied binnen een laaggelegen dekzandvlakte ligt, is aan het plangebied een lage verwachting toegekend voor vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum.

Vanaf het Neolithicum ontstaan in onze streken de eerste landbouwculturen die gekenmerkt worden door sedentaire nederzettingen. In de beginperiode combineert men akkerbouw met het jagen en verzamelen, maar geleidelijk stapt men over naar akkerbouw en veeteelt. In de periode vanaf het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13^e eeuw) heeft men een voorkeur voor hoger en droger gelegen gebieden, die geschikt waren voor akkerbouw. Aangezien het plangebied binnen een laaggelegen dekzandvlakte ligt, is aan het plangebied een lage verwachting toegekend voor vindplaatsen uit het Neolithicum tot en met de Volle Middeleeuwen (tot in de 13^e eeuw).

Vanaf de Late Middeleeuwen verandert het bewoningspatroon. Bewoning concentreert zich in dorpen, steden en bewoningsclusters aan de rand van de dekzandruggen. Rondom deze dorpen ligt het landbouwareaal dat instaat voor de voedselvoorziening van de inwoners. In deze periode is de landschappelijke ligging van het gebied niet meer doorslaggevend voor de locatiekeuze. Het plangebied maakt geen onderdeel uit van een historische dorpskern of bewoningscluster, maar ligt in een laaggelegen gebied omgeven door dalvormige laagtes, dat ook in die tijd geen gunstige bewoningslocatie vormde. Pas bij latere ontginningen aan het einde van de 18^e en begin 19^e eeuw vond er door de toenemende bevolkingsdruk ook bewoning in deze gebieden plaats. Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat alleen in het noordwestelijke uiteinde van het plangebied bebouwing aanwezig was en dat de rest van het plangebied onbebouwd was en in gebruik als bouwland, zoals dat tot op heden is gebleven. Op basis hiervan is aan het plangebied een lage verwachting toegekend voor archeologische resten vanaf de Late Middeleeuwen (vanaf de 13^e eeuw) tot en met de Nieuwe Tijd Midden (einde 18^e eeuw). Aan het noordwestelijke uiteinde van het plangebied is een hoge verwachting toegekend om archeologische resten aan te treffen vanaf het einde van de Nieuwe Tijd Midden (eind 18^e eeuw) tot en met de Nieuwe Tijd Laat. Voor het overgrote deel van het plangebied geldt voor deze periode een lage verwachting.

Op basis van het historisch kaartmateriaal, landschappelijke en bodemkundige situatie van het plangebied wordt alleen in het noordwestelijke uiteinde resten van bewoning verwacht en niet op de bouwlocaties.

1. Datering: Huisplaats dateert vermoedelijk uit de Nieuwe tijd (eind 18^e begin 19^e eeuw). Het bureauonderzoek heeft geen aanwijzingen opgeleverd voor een oudere (middeleeuwse) bewoning op deze locatie.
2. Complextype: Nederzetting (huisplaats)
3. Omvang: de huisplaats heeft op basis van historisch kaartmateriaal een oppervlakte van ca. 500 m².
4. Diepteligging: vanaf het maaiveld tot diep in de bodem
5. Gaafheid en conservering: omdat de archeologische resten voor de huisplaats naar verwachting uit bouwmetaal bestaan (baksteen) en relatief jong zijn, kan de gaafheid en conservering goed zijn mits de funderingen niet zijn verwijderd.
6. Locatie: in het noordwestelijke uiteinde van het plangebied.
7. Uiterlijke kenmerken: ter plaatse van de huisplaats kunnen muurresten (baksteen), afvalkuilen, paalkuilen en mogelijk ophogingslagen aanwezig zijn. Daarnaast kan vondstmateriaal aanwezig zijn in de vorm van fragmenten aardewerk, fragmenten metaal, gebruiksvoorwerpen e.d.

8. Mogelijke verstoringen: de huisplaats kan zijn aangetast/verdwenen door sloopwerkzaamheden.

2.7 Conclusie en advies

Op basis van de landschappelijke ligging binnen een laaggelegen dekzandvlakte, de bijbehorende ontginningsgeschiedenis en de archeologische vondstlocaties uit de omgeving is aan vrijwel het gehele plangebied een lage verwachting toegekend voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied geldt een hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18^e eeuw.

Geadviseerd om deze verwachting te toetsen door middel van een Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase. Met dit onderzoek wordt de bodemopbouw in kaart gebracht en wordt de intactheid van de bodem en het potentiële archeologische niveau vastgesteld.

3 Inventariserend Veldonderzoek, verkennende fase

3.1 Werkwijze

Op basis van de lage verwachting voor de drie onderzoekslocaties binnen het plangebied en de mogelijk aanwezige bodemverstoring is een verkennend booronderzoek uitgevoerd. Voor het verkennende booronderzoek is uitgegaan van 6 boringen per hectare, waarbij het minimum aantal van 4/6 boringen geldt voor plangebieden kleiner dan 1 hectare. Aangezien het oppervlak van de drie onderzoekslocaties binnen het plangebied elk 1.000 m² bedraagt en het totaal van 3000 m² kleiner is dan een hectare zijn er 7 boringen gezet (Bijlage 4).

Vanwege het geringe oppervlak en de terreinomstandigheden zijn de boringen zo gelijkmatig mogelijk over het plangebied verdeeld. De exacte boorlocaties zijn ingemeten met een meetlint. De hoogteligging van de boringen ten opzichte van NAP is geschat op basis van het AHN.

De boringen zijn geplaatst met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boringen zijn uitgevoerd tot minimaal 20 cm in de C-horizont en doorgezet tot maximaal 2,0 m beneden maaiveld.

Het opgeboorde sediment is met de hand verbrokken en versneden en met het blote oog geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals houtskool, vuursteen en aardewerk. De boringen zijn beschreven conform de NEN 5104 en de bodemclassificatie volgens De Bakker & Schelling (1989) (Bijlage 5).

3.2 Beschrijving en interpretatie van de boorgegevens

Het grondgebruik is boomgaard met gras en er is nauwelijks enig hoogteverschil binnen het terrein waarneembaar.

3.2.1 Sediment

De natuurlijke ondergrond bestond uit matig siltig, zeer fijn zand, dat goed was afgerond en goed gesorteerd. Dit zand is geïnterpreteerd als dekzand behorend tot het Laagpakket van Wierden van de Formatie van Boxtel (De Mulder et al. 2003). De natuurlijke ondergrond is aangetroffen vanaf 50-95 cm -mv en was afgedekt door een enkeerdgrond.

3.2.2 Bodem

Op grond van het bureauonderzoek werd in het plangebied een enkeerdgrond verwacht. Deze is op de drie onderzoekslocaties aangetroffen, maar maakte een verstoorde indruk. De enkeerdgrond bestond geheel uit een Aap-horizont (Aa-horizont niet aanwezig), waarvan het onderste deel van de Aap-horizont (boring 2, 3, 4 en 5) bestond uit een gevlekt mengsel met soms een grindje en een spikkel baksteen en meestal onderin verploegd was met de C-horizont (boring 1, 2, 3, 5, 7). Het bovenste deel van de Aap-horizont had een vrij homogeen uiterlijk, doordat deze laag onderdeel uitmaakt van de bouwvoor die door verploeging in de loop der tijd is gehomogeniseerd. Er zijn geen resten van een podzolbodem onder de enkeerdgrond aangetroffen, voor zover deze überhaupt aanwezig is geweest.

3.3 Archeologische indicatoren

Bij de controle van het opgeboorde bodemmateriaal zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Het booronderzoek had overigens een verkennend karakter. De afwezigheid van archeologische indicatoren zegt dan ook niets over de kans dat een vindplaats binnen het plangebied aanwezig is.

3.4 Toetsing van de archeologische verwachting

Vanwege het verstoorde uiterlijk van de enkeerdgrond en de ligging binnen een dekzandvlakte is het zeer waarschijnlijk dat de enkeerdgrond hier in één keer is opgebracht om het gebied geschikt te maken voor akkerbouw, zoals al op grond van het bureauonderzoek al werd vermoed. Dat er geen resten van een podzolbodem onder het enkeerddek zijn aangetroffen kan verklaard worden doordat deze hier niet verwacht werden op grond van de landschappelijke ligging en dus niet door verploeging in het enkeerddek zijn opgenomen. Vanwege de relatief lage en natte ligging van het plangebied zal de oorspronkelijke bodem uit een goor- dan wel beekerdgrond hebben bestaan.

Vuursteenvindplaatsen van jagers-verzamelaars bestaan voornamelijk uit strooiing van fragmenten vuursteen en ondiepe grondsporen, zoals haardkuilen, in de bovengrond van de oorspronkelijke goor- dan wel beekerdgrond. Aangezien de bodem is verstoord, zijn eventueel aanwezige vuursteenvindplaatsen verloren gegaan. De lage verwachting uit het bureauonderzoek voor vuursteenvindplaatsen van jagers-verzamelaars uit het Laat-Paleolithicum tot en met Neolithicum wordt daarom gehandhaafd.

Nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd bestaan niet alleen uit fragmenten aardewerk, maar ook uit diepere sporen zoals paalgaten en afvalkuilen. Deze sporen kunnen tot in de C-horizont reiken. Hoewel het potentiële archeologische sporenniveau vanaf een diepte van 10-25 cm in de top van de C-horizont intact is aangetroffen, blijft de lage archeologische verwachting uit het bureauonderzoek om archeologische resten uit de perioden Neolithicum tot en met de Nieuwe Tijd Vroeg aan te treffen voor het plangebied gehandhaafd vanwege de ligging in de relatief laag gelegen en natte dekzandvlakte, wat blijkt uit de in één keer opgebrachte enkeerdgrond.

De resultaten van het booronderzoek geven geen aanleiding om de hoge verwachting voor resten uit Nieuwe Tijd Midden tot en met de Nieuwe Tijd Laat voor het noordwestelijk uiteinde en de lage verwachting voor deze periode voor het grootste deel van het plangebied inclusief de drie onderzoekslocatiesbij te stellen.

4 Conclusie en advies

4.1 Conclusie

Het doel van het archeologische bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting voor het plangebied. Op basis van de landschappelijke ligging binnen een laaggelegen dekzandvlakte, de bijbehorende ontginningsgeschiedenis en de archeologische vondstlocaties uit de omgeving is aan vrijwel het gehele plangebied een lage verwachting toegekend voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied geldt een hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18e eeuw.

Vervolgens is deze verwachting getoetst door middel van een inventariserend veldonderzoek, verkennende fase. Uit het booronderzoek is gebleken dat de enkeerdgrond in één keer is opgebracht om de relatief laag gelegen en natte dekzandvlakte geschikt te maken voor landbouw. Dat er geen resten van een podzolbodem onder het enkeerddek zijn aangetroffen kan verklaard worden doordat deze hier niet verwacht werden op grond van de landschappelijke ligging en dus niet door verploeging in het enkeerddek zijn opgenomen. Vanwege de relatief lage en natte ligging van het plangebied zal de oorspronkelijke bodem uit een goor- dan wel beekerdgrond hebben bestaan. Op basis hiervan blijft de lage verwachting uit het bureauonderzoek voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd voor vrijwel het gehele plangebied gehandhaafd. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied blijft de hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18^e eeuw gelden.

Tijdens een booronderzoek kan geen archeologische vindplaats worden aangetroffen, ten hoogste archeologische indicatoren die wijzen op de aanwezigheid van een archeologische vindplaats. Een waardestelling conform protocol 4003, VS06 is dan ook niet van toepassing.

4.2 Beantwoording van de onderzoeksvragen

- Wat is de opbouw van de ondergrond en is het bodemprofiel intact?
De natuurlijke ondergrond bestond uit matig siltig, zeer fijn zand, dat goed was afgerond en goed gesorteerd. Dit zand is geïnterpreteerd als dekzand.
Op de drie onderzoekslocaties is een enkeerdgrond aangetroffen. Deze maakte een verstoorde indruk. De enkeerdgrond bestond geheel uit een Aap-horizont (Aa-horizont niet aanwezig), waarvan het onderste deel van de Aap-horizont (boring 2, 3, 4 en 5) bestond uit een gevlekt mengsel met soms een grindje en een spikkel baksteen en meestal onderin verploegd was met de C-horizont (boring 1, 2, 3, 5, 7). Het bovenste deel van de Aap-horizont had een vrij homogeen uiterlijk, doordat deze laag onderdeel uitmaakt van de bouwvoor die door verploeging in de loop der tijd is gehomogeniseerd.
- Wat is de specifieke archeologische verwachting van het plangebied op basis van het bureauonderzoek en wordt deze door het veldonderzoek bevestigd?
Op basis van het bureauonderzoek is aan vrijwel het gehele plangebied een lage verwachting toegekend voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied geldt een hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18e eeuw.
Het booronderzoek heeft uitgewezen dat de enkeerdgrond in één keer is opgebracht om de relatief laag gelegen en natte dekzandvlakte geschikt te maken voor landbouw. De resultaten

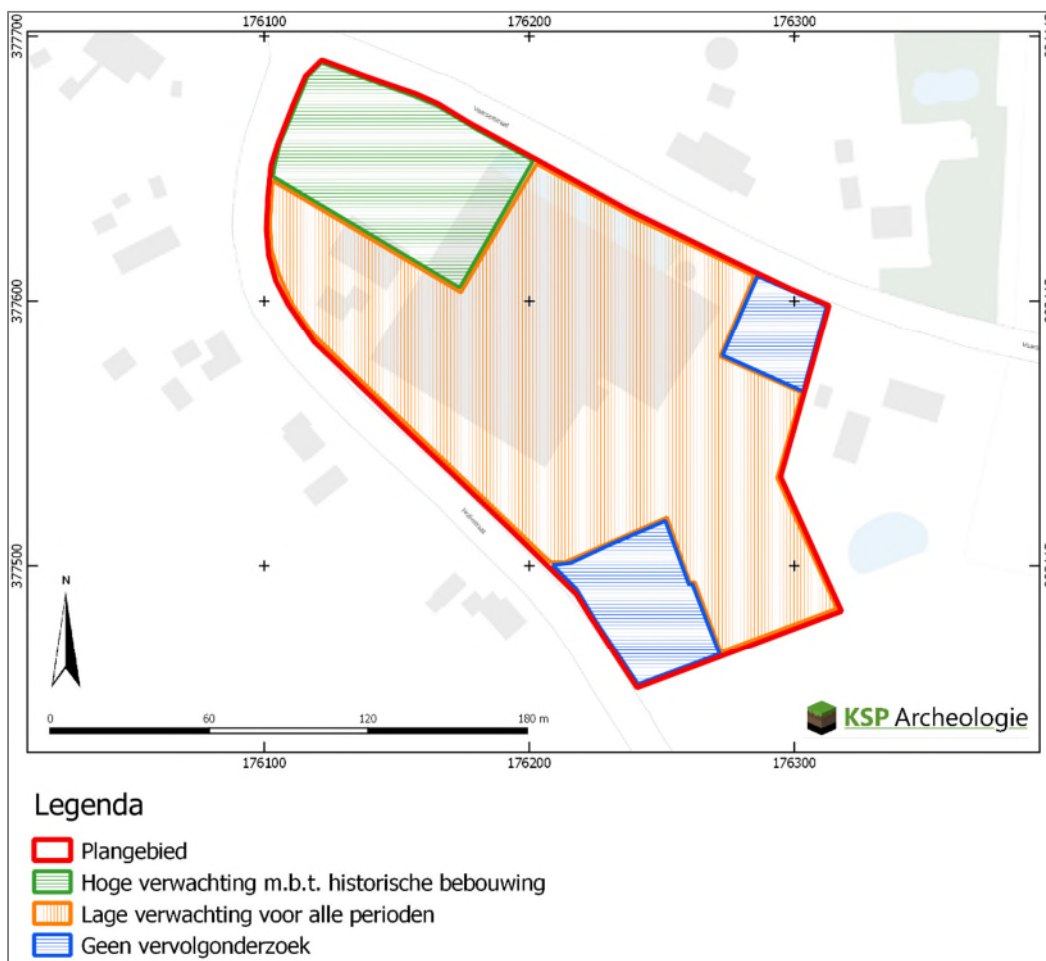
van het booronderzoek geven geen aanleiding om de lage verwachting uit het bureauonderzoek voor zowel vuursteenvindplaatsen uit het Laat-Paleolithicum tot en met het Neolithicum als voor nederzettingsresten uit het Neolithicum tot en met de Nieuwe tijd voor bij te stellen. Alleen voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied blijft de hoge verwachting voor een huisplaats vanaf het einde van de 18^e eeuw gelden.

- In hoeverre wordt het (potentiële) archeologische niveau bedreigd door de voorgenomen ontwikkeling van het gebied?

Aangezien de kans dat een vindplaats binnen de drie onderzoekslocaties aanwezig is laag wordt ingeschat, vormen de voorgenomen graafwerkzaamheden daar geen bedreiging voor het archeologische bodemarchief. Indien graafwerkzaamheden worden uitgevoerd in het noordwestelijke uiteinde van het plangebied vormen de graafwerkzaamheden wel een bedreiging voor het archeologisch bodemarchief indien deze dieper reiken dan het maaiveld.

4.3 Selectieadvies

Op grond van de ligging binnen een relatief laag gelegen en relatief natte dekzandvlakte die waarschijnlijk in één keer is opgehoogd met een zogenaamd enkeerddek om de bodem geschikt te maken voor landbouw en daarmee lage archeologische verwachting adviseert KSP Archeologie geen archeologisch vervolgonderzoek voor de drie onderzoekslocaties (Figuur 8). Wel wordt aanbevolen om de dubbelbestemming archeologie met betrekking tot historische bebouwing voor het noordwestelijke uiteinde van het plangebied te handhaven. Voor de rest van het plangebied wordt geadviseerd om de archeologische verwachting naar laag bij te stellen.

Figuur 8: Gespecificeerde archeologische verwachtingskaart.

Bovenstaand advies vormt een zogenaamd selectieadvies. KSP Archeologie wijst erop dat dit selectieadvies nog niet betekent dat reeds bodemversturende activiteiten of daarop voorbereidende activiteiten kunnen worden ondernomen. De resultaten van dit onderzoek zullen namelijk eerst moeten worden beoordeeld door de bevoegde overheid (gemeente Someren), die vervolgens een selectiebesluit neemt.

Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen. Aangezien het onderzoek is uitgevoerd door middel van een steekproef kan echter, op basis van de onderzoeksresultaten, de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische waarden niet met zekerheid gegarandeerd worden. Indien bij graafwerkzaamheden archeologische waarden worden aangetroffen, dienen deze conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10, bij de minister gemeld te worden. In de praktijk kan de vinder terecht bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (T 033 – 4217 456 of info@cultureelerfgoed.nl) zodat de vondst geregistreerd wordt in het centraal archeologisch informatiesysteem. Daarnaast wordt het advies gegeven om de vondst ook bij de gemeente te melden.

Literatuur

Boeken, rapporten en artikelen

- Bakker, H. de & Schelling, J. (1989). *Systeem van de bodemclassificatie voor Nederland: de hogere niveaus*. (Tweede druk bewerkt door Brus, D.J. & Wallenburg C. van) Centrum voor Landbouwpublikaties en Landbouwdocumentatie, Wageningen.
- Beex, G. 1969. *Provinciale archeologen Noordbrabant*. In: Jaarverslag ROB 1969, p. 59.
- Berendsen, H.J.A. (2005). *Landschappelijk Nederland*. Perspectief Uitgevers, Utrecht.
- Berkvens, R. (2015). *Actualisering archeologekaart gemeente Someren*. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant, Eindhoven.
- Botermans, M.C., Malsen, N. van (2011). *Een archeologische inspectie na graafwerkzaamheden op locatie C van Plangebied Landgoed de Heihorsten te Someren (NB)*. ARC-Rapporten 2011-68, Groningen.
- Centraal College van Deskundigen Archeologie (2016). *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.0*. Stichting voor Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer, Gouda.
- Groot, B. de (2005). *Someren Lieropsedijk. Inventariserend archeologisch veldonderzoek Karterende fase*. BAAC-rapport 05.342, Deventer.
- Hos, T.H.L. (2013). *Archeologische begeleiding van de sanering van zinkassen De Hoof 7 te Someren in de gemeente Someren*. Econsultancy briefrapport, Swalmen.
- Mulder, E.F.J. de, Geluk, M.C., Ritsma, I.L., Westerhof, W.E. & Wong, T.E. (2003). *De ondergrond van Nederland*. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten.
- Nederlands Normalisatie Instituut (1990). *NEN-5104:1989 NL, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie Instituut, Delft.
- Rijks Geologische Dienst (1973). *Geologische Kaart van Nederland, schaal 1:50.000, blad 51 Oost Eindhoven*. Haarlem.
- Ruijters, M.H.P.M. (2014). *Plangebied Einhoutsestraat in Someren, gemeente Someren; archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek en verkennend veldonderzoek*. RAAP-notitie 4810, Weesp.
- Schor, E.A. (2014). *Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek verkennende fase Vaarselstraat 54 te Someren*. Archeodienst-rapport 396, Zevenaar.
- Schurmans, M.D.R. (2006). *Somerne Lieropsedijk 21-23 proefsleuven*. ACVU-HBS, SMR-LD-07, Amsterdam.
- Spek, T. (2004). *Het Drentse esdorpen landschap: een historisch geografische studie*. Uitgeverij Matrijs, Utrecht.
- Stouthamer, E., Cohen, K.M. & Hoek, W.Z. (2015). *De vorming van het land: geologie en geomorfologie*. Perspectief Uitgevers, Utrecht.

Thijs, W.J.F., Wullink, A.J. (2008). *Een archeologisch bureau-onderzoek en inventariserend veldonderzoek door middel van boringen op de ontwikkelingslocatie Loovehof te Someren, gemeente Someren (N.-Br.)*. ARC-Rapporten 2008-54, Geldermalsen.

Zielman, G. (2015). *Plangebied Vaarselstraat, gemeente Someren; archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding (conform het protocol opgraven)*. RAAP-notitie 5053, Weesp.

Kaartmateriaal

Actueel Hoogtebestand van Nederland (2008 – 2012). AHN2, grid 5 x 5m: www.ahn.nl

Archeologische Monumentenkaart (2014). Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>.

Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG): <https://bagviewer.kadaster.nl>

Basisregistratie Grootchalige Topografie (2017): <https://www.pdok.nl/nl/producten/pdok-downloads/download-basisregistratie-grootchalige-topografie>. Kadaster.

Bestemmingsplan: www.ruimtelijkeplannen.nl

Bodemkwaliteit: www.bodemloket.nl

Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, met veenkartering (2006). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>.

Bonnebladen en Topografische kaarten van Nederland schaal 1:25.000: www.topotijdreis.nl (Kadaster).

Dirks, G.H.P. & Nieuwenhuizen, W. (2013). *HISTLAND: historisch-landschappelijk informatiesysteem*. Wageningen, Wettelijke Onderzoekstaken Natuur & Milieu, WOt-werkdocument 331.

Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000 (2008). Alterra, Wageningen UR. Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>.

Kadastrale kaart van Nederland (2009) via WMS server: <http://gis.kademo.nl/gs2/wms>

Kadastrale kaarten 1811-1832. <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

Luchtfoto (2014, zomer) via WMS server: <http://webservices.gbo-provincies.nl/lufo/services/wms?>

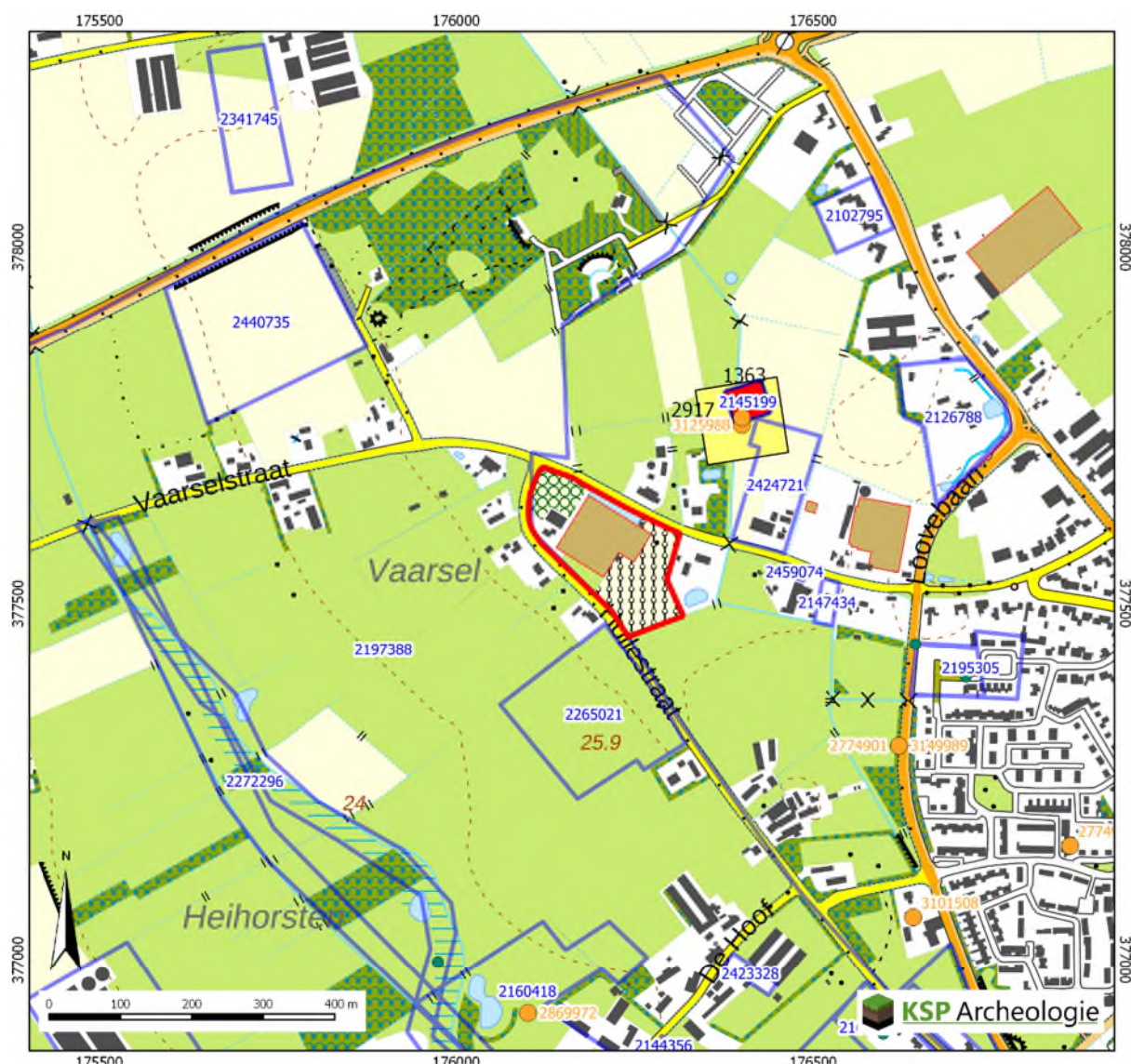
Luchtfoto (2016) via WMS server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/luchtfoto/wms?> Kadaster.

Rijksmonumenten (2016): Geraadpleegd via <https://zoeken.cultureelerfgoed.nl>.

Topografische kaart van Nederland schaal 1:25.000 (rasterbestand) via WMS server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/top25raster/wms?request%3DGetCapabilities>. Kadaster.

Topografische kaart van Nederland schaal 1:10.000 (rasterbestand) via WMS server: <https://geodata.nationaalgeoregister.nl/top10nlv2/wms?request%3DGetCapabilities>. Kadaster.

Bijlage 1 Archeologische gegevens

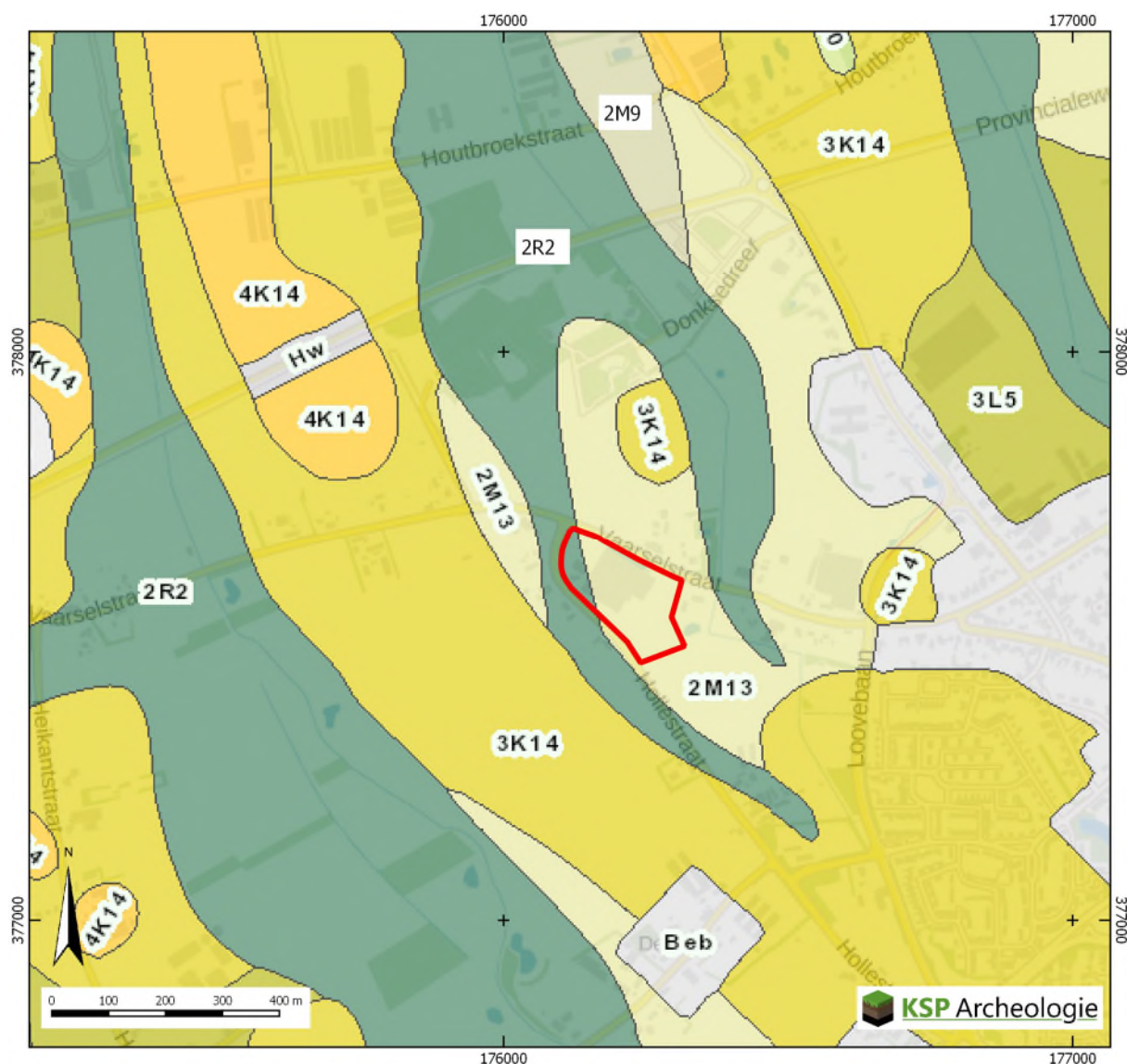

Legenda

- Plangebied
- onderzoeksmelding (de laatste drie cijfers = 100 van het OM-nr. zijn weggelaten)
- Vondstlocatie bij onderzoeken
- Vondstmeldingen (de laatste drie cijfers = 100 van het nr. zijn weggelaten)
- Monumentterreinen (AMK)
 - Terrein van archeologische waarde
 - Terrein van hoge archeologische waarde
 - Terrein van zeer hoge archeologische waarde
 - Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd

Gegevens zijn afkomstig uit het Archeologisch Informatiesysteem Archis, bijgewerkt tot augustus 2017

Bijlage 2 Geomorfologische kaart

LEGENDA

- 3/4K14 Dekzandrug (+/- oud-bouwlanddek)
- 3L5 Golvende dekzandvlakte
- 2M9 Vlakke van ten dele verspoelde dekzanden
- 2M10 Vlakke van ten dele verspoelde dekzanden/loss (laaggelegen)
- 2M13 Dekzandvlakte
- 3N8 Laagte ontstaan door afgraving
- 2R2 Dalvormige laagte, zonder veen
- Beb Bebouwing
- Hw Holle weg

Bijlage 3 Bodemkaart

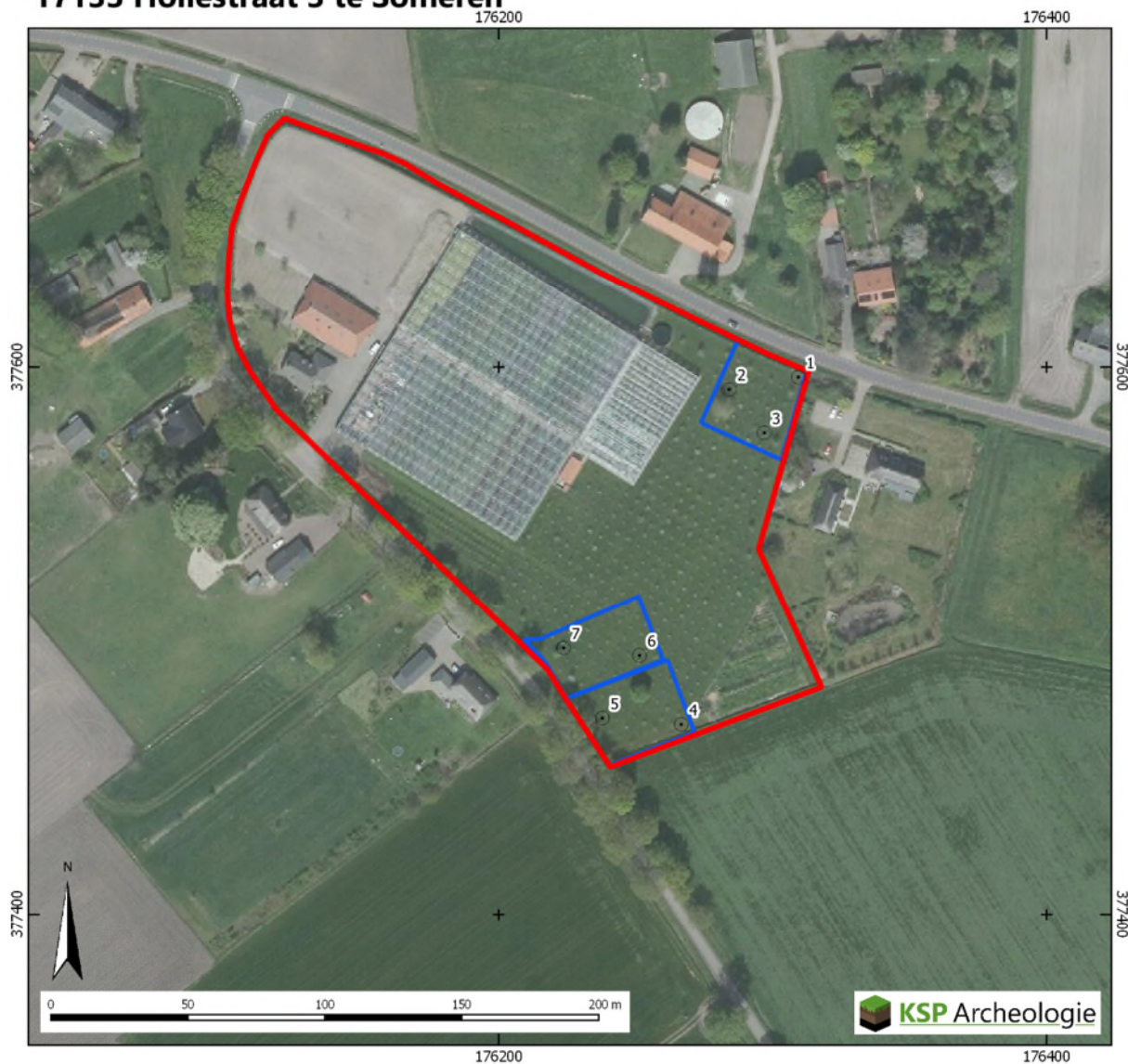

LEGENDA

zEZ23	Hoge zwarte enkeerdgronden
EZg23	Lage enkeerdgronden
cHn23	Laarpodzolen
pZg23	Beekeerdgronden
Beb	Bebouwing

Bijlage 4 Boorpuntenkaart

17133 Hollestraat 3 te Someren

Legenda

- Plangebied
- Onderzoekslocaties
- Boorpunten

Bijlage 5 Boorbeschrijvingen						KSP	Archeologie	
Projectnummer : 17133								
Project : Hollestraat 3 Someren								
Datum : 12-09-2017								
Beschrijver : Erik Schorn								
Type grond : zand								
Boordiameter : 7 cm								
Bijzonderheden : Geen								
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
1	65	Z2s1	h2	dbgrgr		Aap		
	90	Z2s1	h1	dbgrgr/orge	Fe3	Aap/C	verploegd, mengsel	
	120	Z2s2		lgr	Fe2	C		
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
2	45	Z2s1	h2	dbgrgr		Aap		
	75	Z2s1	h2	dbgrgr	bs1	Aap	gevekt, mengsel	
	85	Z2s1	h1	dbgrgr/orge	Fe3	Aap/C	verploegd, mengsel	
	120	Z2s2		orge	Fe2	C		
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
3	55	Z2s1	h2	zwgr		Aap		
	75	Z2s1	h2	dbgrgr		Aap	gevekt, mengsel	
	90	Z2s1	h1	dbgrgr/orge	Fe3	Aap/C	verploegd, mengsel	
	120	Z2s2		orgr	Fe2	C		
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
4	25	Z2s1	h3	zwgr		Aap		
	50	Z2s1	h2	dbgrgr	grindje, bs1	Aap	gevekt, mengsel	
	90	Z2s1		lgegr	Fe2	C		
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
5	45	Z2s1	h3	zwgr		Aap		
	80	Z2s1	h2	dbgrgr	grindje, bs1	Aap	gevekt, mengsel	
	95	Z2s1	h1	dbgrgr/orgr	Fe3	Aap/C	verploegd	
	120	Z2s1		orgr	Fe3	C		
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
6	30	Z2s1	h3	zwgr		Aap		
	95	Z2s1	h2	dbgrgr/orgr	Fe3	X	mengsel, verstoord	
	120	Z2s1		orgr	Fe3	C		
Boring	Diepte in cm	Textuur	Humus	Kleur	Bijzondere bestanddelen	Horizont	Opmerkingen	Vondsten
7	40	Z2s1	h3	zwgr		Ap		
	55	Z2s1	h1	zwgr/orgr	Fe3	Ap/C	mengsel, verploegd	
	100	Z2s1		orgr	Fe3	C		
Boornummer	x-coördinaat	y-coördinaat	in m +NAP					
1	176.310	377.596	24,6					
2	176.285	377.592	24,57					
3	176.297	377.576	24,55					
4	176.267	377.469	24,82					
5	176.238	377.472	24,73					
6	176.252	377.495	24,73					
7	176.224	377.497	24,63					

Codering voor de boorbeschrijving (gebaseerd op de NEN5104 en ASB)

Grondsoort <i>Onverharde sedimenten < 63 mm</i> grind G klei K leem L veen V zand Z	Zandmediaanklasse <i>Toevoeging bij zand</i> Uiterst fijn 1 Zeer fijn 2 Matig fijn 3 Matig grof 4 Zeer grof 5 Uiterst grof 6	Bijmenging met klei kleiig zand kZ zwak kleiig veen Vk1 sterk kleiig veen Vk3 mineraal arm veen Vm
Grondsoort <i>Onverharde sedimenten organische stof</i> detritus det gyttja gy bagger bg hout ho geen monster gm	Bijmenging met zand <i>bij grind, klei, leem of veen</i> zwak zandig z1 matig zandig z2 (alleen bij grind en klei) sterk zandig z3	Bijmenging met silt <i>bij klei of zand</i> zwak siltig s1 matig siltig s2 sterk siltig s3 Uiterst siltig s4
Humusgehalte zwak humeus h1 matig humeus h2 sterk humeus h3	Veen amorfiteit <i>Toevoeging bij veen</i> niet tot zwak vergane plantenresten 1 matig vergane plantenresten 2 sterk vergane plantenresten 3	Bijmenging met grind zwak grindig g1 matig grindig g2 sterk grindig g3
Kleur <i>Eventuele tweede kleur komt voor de hoofdkleur</i> blauw bl bruin br geel ge groen gn grijs gr oranje or Paars pa rood ro roze rz wit wi zwart zw	Bijzondere bestanddelen met de toevoeging weinig 1 matig 2 veel 3 aardewerk aw baksteen bs bot oxb glas gls fosfaatvlekken ff hout ho houtschool hk verbrande klei vkl ijzerconcreties fec kalkgehalte ca mangaanconcreties mnc mangaanvlekken mn metaal mxx natuursteen sxx plantenresten plr riet ri roestvlekken fe schelpen sch slakken/sintels sla veenmos vm vuursteen svu zegge ze	Grindmediaanklasse <i>Toevoeging bij grind</i> fijn 1 matig grof 2 zeer grof 3
Intensiteit kleur donker d licht l		Consistentie klei, veen, leem zeer slap slap matig slap matig stevig stevig
Laaggrens <i>betreft de ondergrens van de laag</i> scherp se geleidelijk ge diffuus di		Bodemhorizont strooisellaag O minerale bovengrond A uitspoelingshorizont E inspoelingshorizont B uitgangsmateriaal C AE-overgangshorizont AE BC-overgangshorizont BC Recente laag XX
Zandsortering goed gesorteerd gs matig gesorteerd ms slecht gesorteerd sg		Toevoeging bodemhorizont antropogene laag a begraven horizont b geheel gereduceerd r ingespoelde humus h ingespoelde lutum t ingespoelde sesqui-oxiden s interne verwerking verploegd p

Bijlage 6 Overzicht geologische en archeologische tijdvakken

Samengesteld door E.A. Schorn (BAAC) naar aanleiding van de publicatie: De steentijd van Nederland (2005). Onder redactie van: Jos Deeßen, Erik Drenth, Marie-France van Oorsouw en Leo Verhart.

Ouderdom in cal. C14- jaren	Chronostratigrafie					MIS	Lithostratigrafie				
11.755 12.745 13.675 14.025 14.700 29.000 50.000 75.000 115.000 130.000 370.000 410.000 475.000 850.000 2.600.000	Kwartair	Pleistocene	Laat	Holoceen			1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		Formatie van Beegden	
				Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye				
					Allerød (warm)						
					Vroege Dryas (koud)						
					Bølling (warm)						
					Laat-Pleniglaciaal						
				Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Laat-Pleniglaciaal	3					
					Midden-Pleniglaciaal						
					Vroeg-Pleniglaciaal				4		
				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a						
			5b								
			5c								
			5d								
			Eemien (warme periode)			5e	Eem Formatie				
			Midden	Midden	Saalien (ijstijd)			6	Formatie van Urk		Formatie van Drente
					Holsteinien (warme periode)			Formatie van Sterksel			
					Elsterien (ijstijd)						
					Cromerien (warme periode)						
Pre-Cromerien											
Vroeg	Vroeg										

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden	
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd	
1500				Vb1		Middeleeuwen	
450				Va		Romeinse tijd	
0		Holoceen	Subborea koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk>1% invloed landbouw (granen)	IJzertijd	
12				IVa		Bronstijd	
800	815		Midden	Atlanticum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol	Neolithicum
2000	2650						Mesolithicum
3755	5000						
4900		Vroeg	Boreaal warmer	II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es	Mesolithicum	
5300			Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend		
7020	8000		Laat-Pleistoceen	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap
8240	9000	Allerød			LW II	dennen- en berkenbossen	
8800		Vroege Dryas			LW I	open parklandschap	
11.755	10.150	Bølling				open vegetatie met kruiden en berkenbomen	
12.745	10.800	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)				perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	
13.675	11.800						
14.025	12.000	Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)			perioden met bos en perioden met een subarctisch open landschap	Midden-Paleolithicum	
14.700	13.000						
35.000		Eemien (warme periode)			loofbos	Midden-Paleolithicum	
75.000		Midden-Pleistoceen	Saalien (ijstijd)				
115.000							
130.000						Vroeg-Paleolithicum	
300.000							

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Archeologische periodes volgens het Archeologisch Basis Register

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

